

ELAZIĞ BAŞMÜDÜRLÜĞÜ ORMANLARININ OPTİMAL (NORMAL) VERİM POTANSİYELİ *

Yazan :

Doç. Dr. Bekir Sıtkı EVCİMEN

I. GİRİŞ - NORMAL DURUMA İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR

Diğer sektörlerde olduğu gibi ormancılıkta da bütün faaliyetler, tesbit edilen amacın gerçekleştirilmesine yönelir. Orman deyince akla gelen, genellikle odun ham maddesi üretimidir. Ancak ,odunun yapacak ve yakacak şeklinde iki ana kullanma yerine göre ayrılması yanında, yapacak odunun da tomruk, direkler, travers, kâğıt ve sanayi odunu gibi çeşitleri söz konusudur. Diğer taraftan ormanların, odun ham maddesi dışında kabuk, reçine, palamut, tohum, yaprak v.s. gibi bitkisel menşeli; av hayvanları ve balıklar gibi hayvansal menşeli diğer bazı ürünleri daha vardır. Nihayet bu reel ve direkt yararlarından başka toplum sağlığı, estetik ve turistik amaçlar, toprak ve çevre koruması, millî savunma gibi sosyal - kültürel nitelikte endirekt faydaların da ormanlardan sağlanması mümkün bulunmaktadır. Böylece, ilk nazarda akla gelenden farklı olarak ormancılıkta çok çeşitli idare ve işletme amaçlarının varlığı ortaya çıkmaktadır. Bugünün ormancılığı, bu amaçlardan mümkün olduğu kadar çoğunun elde edilmesini gözetmekte ve bu hedef *ormanlardan çok yönlü faydalanma* şeklinde ifade olunmaktadır.

Ormanların sağladığı bu çeşitli yararlar toplum tarafından devamlı olarak talep edildiklerinden, ormancılık da bu mal ve hizmet üretiminin sürekli olmasını sağlamak zorunluluğundadır. *Ormanların yenilenebilir doğal kaynak* niteliğinde oluşu ,üretimin devamlılığını sağlama olanağını vermekte ve bu devamlı olma zorunluluğu *ormancılıkta süreklilik prensibi* diye adlandırılmaktadır.

*) 10 - 12/7/1972 tarihinde Elâzığ'da tertiplenen «Doğu ve Güneydoğu yöremizin yakıt sempozyumu» na tebliğ olarak sunulmuştur.

Ormançılık bir yönü ile ekonomik bir işletme olduğuna göre, tabiat-sermaye-iş şeklindeki ana üretim faktörleri aynen söz konusudur. Fakat bunlardan tabiat faktörü, mevki, iklim ve toprak unsurlarının bir kompleksi olarak mütalâa edilmekte ve *yetişme çevresi* adını almaktadır. Belli bir yörenin yetişme çevresi, idare amaçlarının şu veya bu seviyede gerçekleştirilmesini tayin eden en hâkim faktör olma durumundadır.

Ormançılık amaçlarının ve dolayısıyla sağlanacak ürünlerin niteliği ile yetişme çevresinin; ağaç türü, karışıklık, tabakalılık ve yenileme karşılığı olan gençleştirme gibi ormanların kuruluş ve işletme esaslarını dikte etmesi, farklı *orman formları*'nın ortaya çıkmasına yol açmıştır. Böylece, amaç - yetişme çevresi - orman formu arasında sıkı bir ilişki mevcut bulunmaktadır.

Nihayet, orman işletmesinin yine ekonomik özelliğinden doğan *produktif olma* zorunluluğu, belirli orman alanlarından belli bir süre içinde en fazla ürün elde etmek, veya daha genel bir deyim ile saptanan amaç veya amaçları en yüksek seviyede sağlamak prensibinin gözetilmesini de gerektirmektedir.

Ürünün elde edilmesi için gerekli olan sürenin uzunluğu, çok defa birbiri ile bağdaştırılması güçlük arzeden çeşitli amaçların söz konusu olabilmesi, orman gibi biyolojik kanuniyetlere bağlı canlı bir varlıkla ekonomik, sosyal ve kültürel icaplara göre uygulanacak işletme arasında olumlu bir ilişki ve denge kurmak gereği, gerçek ve ileri anlamdaki bir ormançılık tekniğinin çözümlenmek zorunda olduğu kompleks problemi anahatlarile ortaya koymaktadır.

Bütün bu mülâhaza ve gerekler, ormancıları, problemin en uygun bir şekilde çözümünü sağlamak üzere bir model orman kuruluşunu hedef olarak benizsemeye yöneltmiştir. *Optimal veya Normal Orman* adı verilen bu model ormanda, gerçekleştirilmesi istenen amaçlar yetişme çevresinin mümkün kıldığı en yüksek seviyede ve sürekli olarak sağlanabilmektedir. Optimal orman kuruluşunun esasları, teorik olarak biri aynıyaşlı, diğeri değişikyaşlı olmak üzere iki ana orman formu itibarile saptanmıştır. Uygulamada, bu esaslar göz önünde tutularak herbir işletme sınıfı veya genel deyim ile ormanın optimal kuruluşunu araştırmak ve ortaya koymak gerekir. İşte, ormançılık tekniğinin organik bir bütünlük içinde plânlı ve sistemli uygulanma esaslarını veren Orman Amenajmanı, her orman için ayrı ayrı ortaya koyacağı bu model kuruluşlara varmayı bir hedef olarak gözetmekte ve en yüksek verim gücünü ifade eden bu hedefe yaklaştığı ölçüde başarılı olabilmektedir.

Türkiye ormanlarının hemen tamamı, bugünkü durumlarile optimal kuruluşlarının çok uzağındadır. Bu olumsuz fark, müteakip bölümdeki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, en büyük ölçüde Elâzığ Başmüdürlüğü ormanlarında görülmektedir. Buna göre Başmüdürlük ormanlarının normal kuruluşlarının tayini ile bu kuruluşa yaklaştırılmaları da, ormançılığımızın ve bu meyanda Orman Amenajmanı'nın bir görevi olmak durumundadır.

Yukarıda yapılan açıklamalar muvacehesinde, Elâzığ Başmüdürlüğündeki ormanların normal veya optimal verim güçlerini ortaya koyabilmek için evvelâ herbir plân veya işletme ünitesinin (işletme sınıfının) optimal kuruluşunu münferiden tayin etmek gerekir. Zira, bir yandan câri yetişme çevresi faktörleri, diğer taraftan ihtiyaç ve taleplerin bir sonucu olarak saptanması gereken amaçlar, her işletme sınıfı için farklı olabilecektir. Ancak bu husus, etüdün amacı dışında kalmaktadır. Burada yapılacak olan, mevcut işletme şekillerini ve ağaç türünü aynen kabul etmek suretile, bugünkü yararlanma esaslarına göre bunların normal verim gücü hakkında genel bir fikir vermeğe ve sonuçları kıyaslamaya çalışmaktan ibarettir.

II. MEVCUT KAYNAKLARA GÖRE ELÂZIĞ ORMAN BAŞMÜDRLÜĞÜNE AİT GENEL BİLGİLER*)

Elâzığ Orman Başmüdürlüğünün sınırları içinde kalan alanın büyüklüğü 13-14 milyon hektar kadardır. Bunun % 11 oranındaki 1500 166 hektarının orman alanı olduğu bildirilmektedir. Orman alanının % 91'ine tekabül eden 1 359 625 hektarı baltalık, % 9'u olan 140 541 hektarı da koruluktur. Hem koruların hem de baltalıkların yine büyük çoğunluğu bozuk niteliktedir. Nitekim baltalıkların 1 257 018 hektarı (% 92), koruların da 131 312 hektarı (% 93) bozuk kuruluşa sahip ormanlar durumundadır.

Elâzığ Başmüdürlüğü ormanlarındaki tüm ağaç serveti 17 447 000 m³ olup bunun 57 000 m³'ü (% 2'si) korularda, geriye kalan 17 390 000 m³'ü de (% 98'i) baltalıklarda bulunmaktadır. Korulardaki servetin 2000 m³'ü (% 3,5) iğne yapraklı, 55 000 m³'ü de (% 96,5) yayvan yapraklı türlere aittir. Buna göre ortalama servet korularda 0,4 m³/ha,

*) Kaynaklar:

1) Orman Genel Md. : 1969. Genel İstatistik Albümü 1938 - 1967. S. 25.

2) » » » : 1971. Orman Bakanlığı Çalışmaları, S. 12 - 13.

3) » » » : 1971. Türkiye Başmüdürlükler, İşletmeler ve İller

İtibarile Orman Envanteri, S. 9.

baltalıklarda ise 13 m³/ha olmaktadır. Tüm orman alanı itibarile ele alındığında, Elâzığ Başmüdürlüğü ormanlarındaki hektarda ortalama servetin 12 m³ olduğu sonucuna varılmaktadır.

Başmüdürlük ormanlarının yıllık tüm artımı, 893 m³'ü korularda, 651 912 m³'ü de*) baltalıklarda olmak üzere cem'an 652 805 m³'tür. Bu miktarlar birim alana göre alındığında, ortalama olarak artımın korularda 0,006 m³/ha, baltalıklarda ise 0,450 m³/ha olduğu görülmektedir.

Ormanların yıllık etası (brüt verimi), dikili gövde hacmi cinsinden korular için 854 m³, baltalıklar için 518 249 m³ tür. Yine ortalama olarak birim alana göre ifade edilmek istenirse, korulardaki etanın ortalama artıma denk (0,006 m³/ha), baltalıklarda ise artımın biraz altında (0,380 m³/ha) olduğu ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık 1971 Bütçe Yılı için üretim, 5 300 m³ yapacak 736 360 m³ de yakacak odun şeklinde tertiplenmiştir. Bu rakamlara nazaran, 1971 yılındaki yapacak odun üretimi artımın ve uygun görülen etanın altı misline yakın, yakacak odun ise artım ve etanın biraz üstündeki miktarlarda tertiplenmiş bulunmaktadır. Tamamı yayvan yapraklı türlere ait olan yapacak odun üretim tertibini, 100 m³ lük tel direği dışında hemen yarıyarıya miktarlarla tomruk (2 700 m³) ve maden direği (2 500 m³) teşkil etmektedir.

Verilen bu bilgilere göre Elâzığ Başmüdürlüğünün karakteristik yönlerini kıyaslamalı olarak şöylece belirtmek mümkündür:

- 1) Tüm alan itibarile Türkiye'nin en büyük, orman alanı bakımından da ikinci büyük başmüdürlüğüdür.
- 2) Ormanlarında koru nisbeti en düşük, baltalık oranı en büyük olan başmüdürlüktür. Korularının bozukluğu bakımından da yine ilk sırada bulunmaktadır. Keza baltalık ormanlarında normal vasıflı olan kısmın en düşük bulunduğu başmüdürlüklerden biridir.
- 3) Total alan olarak Türkiye'nin en büyük baltalık ormanlarına sahiptir. Ülke tüm baltalık ormanlarının % 16 sı Elâzığ Başmüdürlüğünde bulunmaktadır.
- 4) İğne yapraklı türlerin koru ormanlarına iştirak oranının en az olduğu (% 3,5) ikinci başmüdürlüktür.
- 5) Ortalama olarak, koru ormanları ağaç serveti itibarile en fakir olan başmüdürlüktür. Buna karşılık ağaç serveti zenginliği yönün-

*) Baltalıklar için hacim birimi olarak istatistiklerde ster kullanılmaktadır. Birim vahdeti bakımından, baltalığa ait hacim miktarları 1 Ster = 0,750 m³ esasına göre m³'e çevrilmiş bulunmaktadır.

den baltalık ormanları, 24 başmüdürlük içinde 9 uncu sırada gelmektedir. Ancak, tüm orman alanı itibarile yine ağaç servetince en fakir başmüdürlük olma durumunu muhafaza etmektedir.

6) Ağaç serveti itibarile fakirliğin bir sonucu olarak korularda en az artım meydana gelen başmüdürlüktür. Baltalıklarında ise ortalama artım oldukça yüksektir.

7) Yine korularında birim alana düşen yıllık etanın (verim) azlığı bakımından en son sırada bulunmaktadır. Baltalıklarındaki birim alan-eta ilişkisi bakımından ise başmüdürlükler içinde orta sıralarda yer almaktadır.

8) Tüm eta içinde yapacak odun etasının oranı % 0,16 dır ve bu oranın en düşük olduğu başmüdürlüğü temsil etmektedir.

Bütün bu karakteristiklerin ortaya koyduğu durum : Çok geniş orman alanına sahip bulunan Elâzığ Başmüdürlüğünün, bu alandan verim itibarile de, sağlanabilecek ürünün ekonomik değeri bakımından da gereği gibi yararlanmaktan çok uzak bulunduğu, yetişme çevresi faktörlerinin odun yetiştirme gücünden çok düşük ölçüde faydalana-bildiği yolundadır. Bir sonraki bahiste verilecek kıyaslamalı miktarlar, bu durumu daha da açık bir şekilde ortaya koyacaktır.

III. ELÂZİĞ BAŞMÜDÜRLÜĞÜ ORMANLARININ NORMAL KURULUŞA KAVUŞTURULMALARI HALİNDE SAĞLANACAK ÜRETİM POTANSİYELİ

Ormanların optimal veya normal kuruluşu ve bu kuruluşta verebilecekleri ürün miktarı hakkında bilgi edinmek üzere kullanılan araç hasılat tablolarıdır. Bu tablolar, belli şartlarda, belli türlere ait ya yöresel veya daha geniş alanlar, hatta bir türün ülkenin tümünde teşkil ettiği ormanlar için hazırlanır¹⁾. Memleketimiz ormanlarını oluşturan türlerin değişik kuruluşlar ve farklı bölgeler itibaren hasılat tabloları henüz tamamlanmamıştır. Bu meyanda Elâzığ Başmüdürlüğü ormanlarına ait hasılat tabloları da yapılmış değildir. Bu gibi hallerde başvuru- rulan yol, aynı türe ait başka ormanlar veya yerler için hazırlanmış hasılat tablolarını kontrolü olarak kullanmaktır. Elâzığ Meşe ormanları için bu yolun izlenmesi kısmen olanaklıdır. Zira, memleketimizde tertiplenmiş olan hasılat tablolarından biri de Meşe türüne aittir. Ancak, sürgünden yetişmiş, müdahale görmemiş, normal kapalı ve saf

1) Fırat, F. : 1962. Dendrometri, S. 218.

Meşe meşcereleri için tanzim edilmiş bulunan bu hasılat tablosu Trakya mıntakası için hazırlanmıştır; bu nedenle de özel veya mıntaka hasılat tablosu niteliğindedir²⁾. İşte bu hasılat tablosunun, gerekli kontroller yapılması şartı ile, Elâzığ Başmüdürlüğünde koru kuruluşuna sahip Meşe ormanlarının normal kuruluş ve verimini tayin için kullanılması düşünülebilir. Fakat, diğer hususlar bir yana böyle bir kontrolün dahi yapılması mümkün olamamıştır. Bununla beraber, başkaca bir imkân bulunmadığına göre yine söz konusu hasılat tablosunun kullanılması zorunluluğunda kalınmış, ancak ihtiyatlı hareket etmiş olmak için bu tablonun en düşük bonitet (verim gücü) sınıfı esas alınmıştır.

Baltalık formu için aynı yolu izlemenin daha da kısıtlı olduğu söylenebilir. Zira memleketimizde, baltalık ormanları için düzenlenmiş herhangi bir hasılat tablosu mevcut değildir. Buna göre yapılabilecek olan, başka ülkelerde hazırlanmış bir hasılat tablosunu yine kontrol edilemeden kullanmaktır ve öyle de yapılmıştır.

Elâzığ Başmüdürlüğü ormanlarının verim potansiyelini tayin edebilmek üzere hasılat tabloları kullanmak yolunda yararlanmanın kısımları mümkün olduğu ifadesi, açıklanan durumun bir gereğidir. Bu sakıncalara rağmen belirtilen şekilde hareket edilmesinin amacı, bu konuda genel de olsa bir fikir vermeğe çalışmaktır. Bunun için normal verimi tayinde en düşük bonitet sınıfının esasa alınması, kanaatimizce sakıncaların önemli bölümünü bertaraf edebilecektir.

A — Elâzığ Başmüdürlüğü Baltalık Ormanlarının Optimal Kuruluştaki Verim Potansiyeli:

Hâlen yürürlükte bulunan Amenajman Yönetmeliği, baltalıklarda idare süresinin yetiştirme muhiti şartlarına, işletme gayesine ve ağaç türlerine göre değiştiğini belirterek odun için 20 - 30 yıllık bir süreyle öngörmektedir³⁾. Meşenin nisbeten geç büyüyen türlerden biri olması ve yukarıda değinilen ihtiyatlı olmak gereği gözönünde tutularak, yakacak odun elde etmek amacıyla 30 yıllık idare süresinin kabûlü uygun olacaktır.

2) Eraslan, İ. - Evcimen, B. S. : 1967. Trakya'daki Meşe Ormanlarının Hacim ve Hasılatı Hakkında Tamamlayıcı Araştırmalar, S. 49.

3) Or. G. Md. : 1956. Orman Amenajman Planlarının Tanzimine ve Tatbikine Ait Talimatname, Md. 80.

Normal kuruluşteki baltalıkların verim gücü hakkında fikir edinmek üzere başvurulan kaynaklardan biri *Feistmantel*'in Meşe-Kayın baltalığına ait hasılat tablosudur. Beş bonitet sınıfı itibarile düzenlenmiş bulunan bu hasılat tablosuna göre, en düşük verim potansiyeline tekabül eden V. bonitetteki bir baltalık ormanında birim alandaki servet 33 m³/ha, 30 yıllık idare süresi için söz konusu ortalama artım da hektarda 1,1 m³ tür. Bir diğer kaynak, *Stötzer* tarafından sürgünden yetişen çeşitli orman tipleri için hazırlanmış bulunan tablodur. İdare süresi ve ağaç serveti nazara alınmadan sadece dört bonitet sınıfı itibarile hektarda yıllık ortalama hasılatı veren bu tabloya nazaran, Meşenin hâkim olduğu basit baltalıkların en düşük bonitette yıllık 1,5 m³/ha ortalama verime sahip oldukları görülmektedir. Nihayet bir üçüncü tabloda da, Meşenin de dahil olduğu sert odunlu baltalıklar için en yüksek hacim hasılatı veren idare süresindeki ortalama hasılat, en düşük verim derecesinde ve hektarda 1,24 m³ olarak kaydedilmektedir⁴⁾. Bütün bu değerlere göre, normal kuruluşlu Meşe baltalıklarının en düşük verim derecesinde dahi yıllık 1,1 - 1,5 m³/ha arasında bir hasılat potansiyeline sahip olduklarını söylemek mümkündür. Ortalama ve yine ihtiyatlı bir değer olarak da hektarda yıllık 1,2 m³ hasılat alınacağı kabûl edilebilir.

Elâzığ Başmüdürlüğündeki baltalık ormanlarında yıllık ortalama artımın 0,450 m³/ha olduğu yukarıda belirtilmişti. Bu miktarla, normal kuruluş için kabûl edilen ortalama miktar karşılaştırıldığında; başmüdürlük baltalık ormanlarının tümünün en düşük verim potansiyeline sahip olduğu kabûl edilse bile, halen tabiaten mevcut üretim olanaklarının ancak 1/3 ü civarında prodüktif olabildiği, bu potansiyelin 2/3 ünü kullanmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bir diğer ifade ile, bugünkü baltalık ormanlarına tahsis edilen alanların gerçek verim güçlerinin 1/3 ünden yararlanılabilmektedir. Bu orman alanları üzerinde optimal kuruluşta baltalık ormanları bulunduğu takdirde, bugünkünün en az iki - üç misli yakacak odun hasılatı alınabilecek demektir.

Aşağıdaki tabloda, bugünkü ve normal kuruluşteki değerler birarada gösterilmiş bulunmaktadır.

4) Yiğitoğlu, A. K. : 1952. Ormancının Cep Kitabı, S. 878, 880.

Elâzığ Başmüdürlüğü Baltalık Ormanlarının Aktüel ve Optimal Kuruluşlarına Ait Ortalama Değerler

		Bugünkü (aktüel) kuruluşta	Normal (optimal) kuruluşta
Birim alanda (1 ha)	Ağaç serveti	13	33 m ³
	Artım	0,450 »	1,200 »
Tüm alanda (1 359 625 ha)	Ağaç serveti	17 390 000 »	44 867 625 »
	Artım	651 912 »	1 631 550 »
Eta (tüm alanda)		518.249 »	1 631 550 » *)
Üretim		736 360 » (1971 tertibi)	1 549 973 » **)

B — Elâzığ Başmüdürlüğü Kuru Ormanlarının Optimal Kuruluştaki Verim Potansiyeli:

Amenajman Yönetmeliğinde Meşe koruları için idare süresi, baltalıklar konusunda açıklanan faktörlere göre, 200 - 300 yıl olarak gösterilmektedir⁵⁾.

Yukarıda Trakya Bölgesi için hazırlandığına işaret edilen hasılat tablosu 200 yaşına kadarki değerleri verdiği için idare süresi olarak da bu alt sınırı kabul etmek zorunluluğu vardır. Böylece, idare süresinin tayininde yönetmelikte belirtilen yetiştirme muhiti şartlarını ve işletme gayesini nazara almak ve örneğin, 300 yıllık üst sınıra göre hareket etmek mümkün olamamaktadır. Ne var ki, bu hususun inceleme amacına fazlaca etki yapmayacağı söylenebilir. Problem, idare süresi sonunda elde edilecek ortalama çapla ve buna bağlı olarak da odun çeşitleri ve ekonomik değerle ilgilidir.

Söz konusu hasılat tablosuna göre, 200 yıllık idare süresi ile işletilen V. bonitette saf ve normal kuruluşlu Meşe meşcerelerinden oluşmuş bu işletme sınıfında, aslı meşcere serveti olarak hektarda ortalama ağaç serveti 229 m³; ortalama genel hasılat veya artım da, bütün yaş sınıflarının ortalaması olarak, dikili gövde hacmi cinsinden 2,74

*) Normal kuruluşta eta artıma denktir.

***) Etadan % 5 kütük payı düşülerek bulunmuştur.

5) Or. G. Md. : 1956. Orman Amenajman Plânlarının Tanzimine ve Tatbiğine Ait Talimatname, Md. 63.

m³/ha'dır. Oysa, hâlen Elâzığ Başmüdürlüğü ormanlarının kuru diye nitelendirilen bölümünde iyi-bozuk ayırımı yapılmaksızın söz konusu olan aktüel yıllık artım sadece 0,006 m³'tür. Bu iki rakam karşılaştırıldığı takdirde ortaya çıkan sonuç şaşırtıcıdır. Zira buna göre, bugün kuru şeklinde tefrik edilen orman alanları, tabii verim potansiyellerinin yaklaşık olarak 1/460'ı oranında üretken olabilmekte, bu alanın tabii yetiştirme gücünden eser miktarda denecek kadar az faydalanabilmektedir. Mevcut artım performansının ve etanın altı katı miktarında verilmiş olan 1971 tertibi bile, aynı ormanların optimal kuruluşta sağlayabileceği üretimin 1/70'i civarında bulunmaktadır.

Baltalık formu için olduğu gibi, Elâzığ Başmüdürlüğüne ait kuru ormanlarının aktüel ve optimal kuruluş değerleri de bir tablo halinde aşağıda verilmiştir.

Elâzığ Başmüdürlüğü Kuru Ormanlarının Aktüel ve Optimal Kuruluşlarına Ait Ortalama Değerler

		Bugünkü (aktüel) kuruluşta	Normal (optimal) kuruluşta
Birim alanda (1 ha)	Ağaç serveti	0,4 m ³	229 m ³
	Artım	0,006 »	2,74 »
Tüm alanda (140 541 ha)	Ağaç serveti	57 000 »	32 183 889 »
	Artım	893 »	385 082 »
Eta (tüm alanda)		854 »	385 082 »
Üretim		5.300 » (1971 tertibi)	308066 *)

Optimal kuruluş sağlandıktan sonra Elâzığ Başmüdürlüğü korularından elde edilecek ürünün odun çeşitleri itibarıyla durumunu da genel olarak araştırmak mümkündür.

Normal verim gücünü tayin için başvuru model, 200 yıllık idare süresiyle işletilen V. bonitet sınıfında bir Meşe kuru ormanıdır. Yararlanılan hasılat tablosuna göre, bu idare süresi sonunda sağlanacak ortalama göğüs çapı 40,3 cm olacaktır. Eraslan'ın Demirköy Meşe or-

*) Etadan (veya artımdan) % 20 kütük ve kesim ziyatı düşülerek bulunmuştur.

manları için hazırladığı odun çeşitleri tablosunda, 40 cm.lik göğüs çapına sahip ağaçlardan % 87,5 oranında tomruk, % 12,5 oranında da yakacak uç odunu elde edilmektedir⁶⁾. Buna nazaran yuvarlak olarak 310 bin m³ lük net yıllık hasılatın 270 bin m³ ü tomruk, mütebaki 40 bin m³ ü de yakacak uç odunu olacaktır. Odun çeşitlerine ayırmada piyasa talepleri gözeteleceğinden, direk çeşidine de yer vermek gerekebilir. Bunun için % 70 tomruk, % 25 direk ve % 5 de yakacak uç odunu ayırım esası kabul edilse, bu takdirde elde edilecek yıllık ürünün 220 bin m³ tomruk, 80 bin m³ direk ve 10 bin m³ de yakacak odundan oluşacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Bugünkü miktarlarla optimal kuruluş için hesapla bulunanların karşılaştırılması da aktüel ve normal verim gücü arasındaki, aktüel durum aleyhine olan büyük farkı tekrar ortaya koymaktadır.

Konuyu bitirirken modelimizi bir adım daha ileri götürerek, Elâzığ Başmüdürlüğü ormanlarının tümünün normal koru kuruluşunda olması şeklinde düşünmemiz ve verim gücünü gözden geçirmemiz ilginç olacaktır. Yine, tamamı 1,5 milyon hektar olan bu ormanların V. Bonitet sınıfında saf Meşe korularından oluştuğu ve 200 yıllık idare süresi ile işletildiği kabul edilirse, birim sahada 2,74 m³ lük ortalama artıma göre Başmüdürlüğün normal verim kapasitesi tüm miktar ve odun çeşitleri itibarile şöyle olacaktır:

Tüm yıllık verim (artıma denk ve brüt olarak):	4 110 000 m ³
Tüm yıllık net hasılat (% 20 kesim ziyatı dışında)	3 288 000 »
<i>Odun çeşitleri (net miktar olarak) :</i>	
Tomruk (Tüm hasılatın % 70'i)	2 302 000 m ³
Direk (Tüm hasılatın % 25'i)	822 000 »
Yakacak uç odunu (Tüm hasılatın % 5'i)	164 000 »
Tüm hasılat içinde yapacak odun oranı	% 95

Yakacak uç odunu, adından da anlaşılacağı üzere, gövde odunundan diğer odun çeşitleri (tomruk, direk) çıkarıldıktan sonra geriye kalan kısmın adıdır. Uzun idare suresile işletilen ve kalın çaplı ürün alınan Meşe ormanlarında, ağaçların dalları da yakacak odun olarak kullanılma durumundadır. Prusya Devlet Orman İşletmesi'ne ait bir tabloya göre, 40 cm. lik göğüs çapına sahip bir Meşe ağacının dal

6) Eraslan, İ. : 1954. Trakya ve Bilhassa Demirköy Mintikası Meşe Ormanlarının Amenajman Esasları Hakkında Araştırmalar, S. 146.

odunu ağaç hacminin % 6'sını teşkil etmektedir⁷⁾. Bu nisbet yukarıdaki miktarlarla ilişkiye getirildiğinde, yıllık 197.000 m³ de dal odunu üretimi yapılabileceği sonucuna varılmaktadır. Böylece, normal koru kuruluşunda yakacak odun üretim miktarının (uç odunu + dal odunu, şeklinde) yaklaşık olarak 350 bin m³ e ulaşacağı da ortaya çıkmaktadır.

Baltalık ve koru kuruluşları için ve ihtiyatlı şekilde yapılması gözetenilen bu hesaplar ve karşılaştırmalar, Elâzığ Başmüdürlüğü ormanlarının halihazır durumda optimal kuruluşlarına kıyasla ne kadar az üretken olduklarını açıkça göstermektedir. Bu kıyaslamalar alınan ürünün para olarak değeri yönünden yapıldığı takdirde, ekonomik ölçüler itibarile daha da büyük kayıplarla karşılaşılabileceği muhakkaktır.

Sadece genel bir fikir verebilmek üzere yapılan hesap ve dolayısıyla karşılaştırma sonuçları, başta bu amaçla kullanılan hasılat tablolarının niteliği olmak üzere çeşitli nedenlerle münakaşa konusu olabilir. Bulunan miktar ve oranlar tereddütle karşılaşılabılır. Ancak bir gerçek daima bâki kalacak ve kabul edilmek zorunluluğunda bulunacaktır. ki, o da Elâzığ Başmüdürlüğü orman alanlarından sağlanması mümkün olan hasılatın bugünkü şartlarda gerçekleştirilebilene kıyasla çok daha fazla olacaktır. Bu hususun ,bölge ormanlarından beklenen hizmetlerin karşılanması ve üretken olma gereği bakımından önemi ortadadır. Bu problemin çözümü ise, ilgili koşullar sağlanarak ormanların optimal kuruluşa götürülmesine bağlıdır. Optimal (Normal) kuruluş, ormancılık tekniğinin ulaşmayı gözettiği uzun vadeli bir hedeftir. Bu hedefe varma çabalarını, mevcut ihtiyacı da imkân ölçüsünde karşılamak zorunluluğu ile beraber yürütmek gerekir ki, problemi kompleks hale getiren ve çözümünü uzun sürelerle bağlayan da bu durumdur. Bununla beraber normal kuruluş, ne kadar uzak ve yaklaşılmaması müşkül olursa olsun, ormancılığın hiçbir zaman gözden uzak tutamayacağı bir hedef olma niteliğine sahip bulunmaktadır. Yukarıdaki açıklamalar karşısında, Elâzığ Başmüdürlüğü ormanları ve ormancılığı için bu hedefe yaklaşma çabalarının daha da büyük olması gereği açıktır.

7) Yiğitoğlu, A. K. : 1952. Ormancının Cep Kitabı, S. 768.

FAYDALANILAN ESER VE KAYNAKLAR

1. Eraslan, İ. : 1954. Trakya ve Bilhassa Demirköy Mintakası Meşe Ormanlarının Amenajman Esasları Hakkında Araştırmalar. Orman Genel Md. Yayınlarından No. 132 - 13. İstanbul.
2. Eraslan, İ-Evcimen, B. S. : 1967. Trakya'daki Meşe Ormanlarının Hacım ve Hasılatı Hakkında Tamamlayıcı Araştırmalar İ. Ü. Or. Fak. Dergisi, Seri A, Sayı 1. İstanbul.
3. Fırat, F. : 1962. Dendrometri. İ. Ü. Orman Fakültesi Yayınlarından No. 984 - 82. İstanbul.
4. Orman Genel Md. : 1969. Orman Genel Müdürlüğü Genel İstatistik Albümü 1938 - 1967, Orman Genel Md. Yayınlarından No. 512- 31. Ankara.
4. Orman Genel Md. : 1971. Türkiye Başmüdürlükler, İşletmeler ve İller İtibarile Orman Envanteri. Orman Genel Md. Yayınlarından No. 542 - 42. Ankara.
6. Orman Genel Md. : 1971. Orman Bakanlığı Çalışmaları. Orman Genel Md. Yayınlarından No. 535 - 38.
7. Yiğitoğlu, A. K. : 1952. Ormancının Cep Kitabı. T. O. C. Yayınlarından. Ankara.